

Người thông minh

suy nghĩ và đặt câu hỏi
như thế nào?

Người thông minh

suy nghĩ và đặt câu hỏi như thế nào?

Copyright © 2024 by 이시한

Original Korean edition published by THEBOOKMAN, Daegu, Korea
Vietnamese translation rights arranged with THEBOOKMAN through
EYA (Eric Yang Agency).

Công ty Cổ phần sách MCBooks giữ bản quyền xuất bản và phát hành ấn bản độc quyền tại Việt Nam theo hợp đồng chuyển giao bản quyền với THEBOOKMAN thông qua EYA (Eric Yang Agency).

Bất cứ sự sao chép nào không được sự đồng ý của Công ty Cổ phần sách MCBooks đều là bất hợp pháp và vi phạm Luật xuất bản Việt Nam, luật bản quyền quốc tế, Công ước Berne về bảo hộ bản quyền sở hữu trí tuệ.

MCBooks
KNOWLEDGE SHARING

LIÊN KẾT XUẤT BẢN
CÔNG TY CỔ PHẦN SÁCH MCBOOKS

 Địa chỉ: Ô số E34, Khu đấu giá 3ha, Phúc Diễn, Bắc Từ Liêm, Hà Nội

 Điện thoại: 0986.066.630 - Máy bán: (024).3792.1466

 Góp ý về nội dung sách: contact@mcbooks.vn

 Liên hệ hợp tác kinh doanh: salesmanager@mcbooks.vn

 Website: www.mcbooks.vn

 Fanpage Facebook:
<https://www.facebook.com/mcbooksvn>

 TikTok
MCBooks - Chuyên sách ngoại ngữ

 Kênh Youtube:
<https://www.youtube.com/@MCbooksvn>

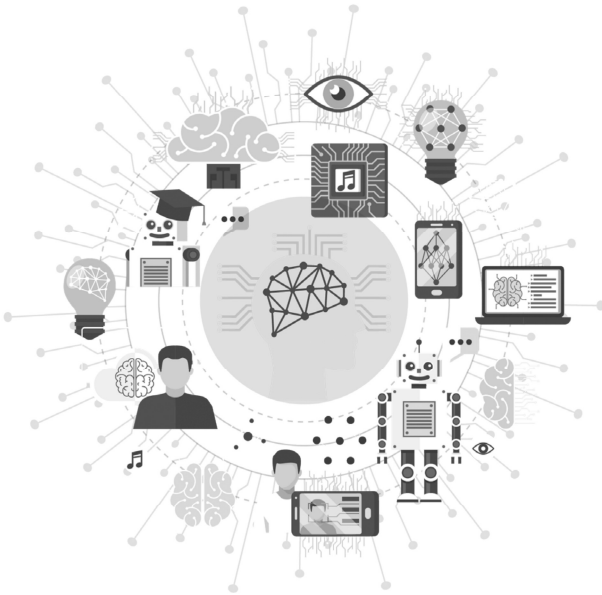
QUÉT MÃ QR ĐỂ TRUY CẬP

Chúng tôi luôn mong muốn nhận được những ý kiến góp ý của Quý độc giả để sách ngày càng hoàn thiện hơn.

LEE SHI HAN

Người thông minh

suy nghĩ và đặt câu hỏi
như thế nào?

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

Mục lục

Phần mở đầu. Tại sao chúng ta cần suy nghĩ và đặt câu hỏi lại?

CHƯƠNG 1:

NHỮNG ĐIỀU NGƯỜI THÔNG MINH SUY NGHĨ TRƯỚC KHI ĐẶT CÂU HỎI

1. Chúng ta vẫn chưa học được cách đặt câu hỏi đúng	33
2. Cộng đồng Mensa đặt câu hỏi như thế nào?	47
3. Những điều người thông minh nghĩ trước khi đặt câu hỏi	60
4. Cách thiết lập bộ não theo hình dấu hỏi chấm	72

CHƯƠNG 2:

KỸ THUẬT ĐẶT CÂU HỎI ĐỂ LẤY ĐƯỢC THÔNG TIN MÌNH MUỐN TỪ ĐỐI PHƯƠNG

1. Đừng chỉ chú trọng vào logic, hãy đặt câu hỏi bằng sự đồng cảm	97
2. Thái độ của câu hỏi tạo nên ấn tượng đầu tiên	108
3. Người mới kinh doanh sẽ phải đặt câu hỏi như thế nào?	119
4. Làm sao biết được điều mà đối phương mong muốn?	131
5. Phương pháp hỏi thiết kế theo mô hình hội thoại	150
6. Phương pháp câu hỏi đảo ngược thay đổi bầu không khí	164

CHƯƠNG 3:

KỸ THUẬT ĐẶT CÂU HỎI ĐỂ BIẾN KIẾN THỨC TRỞ THÀNH TRÍ TUỆ

1. Tri thức được hình thành khi tự đặt câu hỏi và trả lời	189
2. Hãy tự đặt ra câu hỏi cho chính bản thân mình	206
3. Phương pháp bỏ qua vỏ bọc tri thức và đối diện với bản chất	219
4. Suy luận theo Aristoteles, Sherlock Holmes và Tony Stark	235
5. Phương pháp hỏi để khai thác kiến thức	247
6. Dùng câu hỏi để nâng cao sự sáng tạo	259

CHƯƠNG 4:

MỞ RỘNG KHẢ NĂNG TƯ DUY 200% VỚI AI

1. Hiểu đúng về AI	275
2. Mở rộng chức năng của não với ChatGPT	292
3. Hỏi một cách thông minh	324
4. Hai kĩ thuật nâng cao câu trả lời của ChatGPT	342
5. Tại OpenAi, họ đặt câu hỏi như thế nào cho ChatGPT?	358
6. Mở rộng khả năng sáng tạo với AI	372

Phần kết. Thời đại con người có thể lấy được những điều mình muốn biết thông qua câu hỏi được đánh giá là người thông minh.

Câu hỏi quan trọng hơn câu trả lời.

Giả sử nếu con người ta đang đối mặt với cái chết và phải tìm ra phương án cứu sống bản thân chỉ trong 1 giờ đồng hồ, thì người ta sẽ dành đến 55 phút đồng hồ trong 1 giờ đó để tìm ra câu hỏi đúng đắn nhất.

Khi đã tìm được câu hỏi đúng đắn thì ta sẽ chỉ mất chưa đến 5 phút để tìm được câu trả lời.

- Albert Einstein -

Phân mở đầu

TẠI SAO CHÚNG TA CẦN SUY NGHĨ VÀ ĐẶT CÂU HỎI LẠI?

Thời đại của câu trả lời

Trước thời kỳ khủng hoảng IMF⁽¹⁾, Hàn Quốc là một quốc gia có tốc độ tăng trưởng kinh tế cao, trung bình tỉ lệ tăng trưởng kinh tế đạt khoảng trên dưới 10%. Mỗi ngày sau khi thức dậy người ta đều nhìn thấy dấu vết của những buổi tiệc tùng với rượu sâm panh còn vương

1. Năm 1997, Quỹ Tiền tệ quốc tế IMF đã chấp nhận bỏ ra 57 tỉ đô la giúp Hàn Quốc thoát khỏi cơn khủng hoảng kinh tế. Đây là khoản tiền lớn nhất trong số các khoản tiền mà IMF đã từng giúp đỡ các nước. Các điều kiện trong gói giải cứu của IMF khiến Hàn Quốc phải tiến hành những cải cách đầy đau đớn và làm cho nền kinh tế Hàn Quốc bị thu hẹp đáng kể dẫn tới tỉ lệ thất nghiệp gia tăng và tỉ lệ phá sản của các doanh nghiệp cũng tăng lên mức kỉ lục (BTV).

vãi lại từ đêm trước. Vì số lượng việc làm vô cùng phong phú nên con người khi ấy chỉ băn khoăn sau khi tốt nghiệp đại học mình sẽ vào công ty nào, làm nghề gì để sống, chứ không cần đau đầu lo lắng về việc liệu có thể tìm được việc làm hay không. Vào thời đó, câu hỏi “Liệu có đủ việc làm cho mọi người hay không?” không phải là vấn đề đáng quan ngại như thời buổi hiện nay.

Dù vậy, vào thời điểm đó hay bây giờ, việc vào được các doanh nghiệp lớn, nổi tiếng cũng không phải là một điều dễ dàng. Bởi tất cả mọi người đều phải vượt qua sự cạnh tranh khốc liệt. Một người được đánh giá là nhân tài thời đó sẽ cần quy tụ được các phẩm chất như sự chân thành, kiên trì, trách nhiệm và nhiệt huyết. Bởi vậy, tầng lớp những người trung niên ngày nay chính là những nhân tài vẫn mang trong mình những phẩm chất quý giá này.

Lý do những nhân tài như vậy vô cùng cần thiết trong môi trường công nghiệp là vì ngành công nghiệp chủ đạo của Hàn Quốc không phải là ngành đi đầu thế giới về tính sáng tạo mà là ngành nhanh chóng bắt kịp theo những gì vốn có. Việc nhận đơn đặt hàng và hoàn thành trong thời gian quy định là vô cùng quan trọng. Vì vậy có rất nhiều việc cần phải tuân thủ theo đúng hướng dẫn và thực hiện chính xác các thao tác đã được định sẵn.

Thậm chí, có đôi khi người ta phải làm việc ngoài giờ để giao hàng đúng thời hạn đã kí kết. Sở dĩ Hàn Quốc có thể kiếm được số tiền khổng lồ nhờ tham gia vào các dự án xây dựng tại các nước Trung Đông⁽²⁾ không phải vì họ có công nghệ xây dựng vượt trội mà là vì họ có thể đáp ứng nhanh chóng và đúng hạn thời gian của hợp đồng.

Bây giờ là thời đại của những đáp án. Câu trả lời cho việc phải làm việc như thế nào, sống ra sao, đều giống như những gì đã được viết sẵn trong sổ tay hướng dẫn. Bạn chỉ cần ghi nhớ những câu trả lời đó và thực hiện theo là được. Trong câu trả lời có chỉ rõ cho chúng ta biết ở độ tuổi nào con người ta phải làm gì, một người nắm trong tay chức vụ như thế nào thì cần hành động ra sao. Bởi vậy nếu bạn là người nắm rõ những điểm này thì bạn sẽ hoàn toàn khác biệt với những người không biết. Trong thời này, những bài kiểm tra như phỏng vấn xin việc vào công ty, thi công chức, thi tư pháp đều là những bài thi học thuộc lòng. Bí quyết để đỗ trong những kỳ thi này đó chính là học thuộc một cách chính xác những gì đã được quy định trong phạm vi bài thi.

Chỉ cần bạn học thuộc những quy tắc hoặc những điều được ghi trong sổ tay hướng dẫn và tuân thủ theo

2. Nơi hàng năm kiếm được hàng triệu đô la nhờ việc khai thác dầu mỏ, và đang cố gắng sử dụng số tiền dư thừa của mình vào các dự án.

đúng những điều đó thì chắc chắn bạn có thể trở thành người có đủ sức cạnh tranh trong xã hội đó. Vì vậy việc ghi nhớ được bao nhiêu kiến thức chính là điều kiện quan trọng để trở thành một nhân tài.

Nếu bạn biết nhiều điều, bạn chính là một người thông minh và đương nhiên bạn sẽ nhận được sự tôn trọng từ xã hội. Xã hội thời đó chính là nơi những người lớn có tuổi luôn được coi trọng. Những tri thức được tích lũy qua kinh nghiệm và những năm tháng trải nghiệm trong cuộc đời chính là tài sản quý báu được toàn xã hội công nhận.

Cách thức tạo ra câu hỏi về Chiến tranh Peloponnisos⁽³⁾

Tuy nhiên sau khủng hoảng IMF, xã hội Hàn Quốc đã có rất nhiều sự thay đổi. Tỷ lệ tăng trưởng kinh tế luôn giữ ở mức 2~3% khiến cho Hàn Quốc trở thành một xã hội có mức tăng trưởng chậm. Hàn Quốc đã dần chuyển mình thành một quốc gia tiên tiến. Sự chuyển đổi này bắt nguồn từ việc chuyển đổi cơ cấu các ngành công nghiệp từ hình thức tập trung vào các nhà thầu phụ sử dụng nguồn nhân lực giá rẻ để hoàn thành những đơn

3. Chiến tranh Peloponnisos (431–404 TCN) là cuộc xung đột giữa hai liên minh Hy Lạp cổ đại: Sparta đứng đầu Liên minh Peloponnisos và Athens lãnh đạo Liên minh Delos. Cuộc chiến kết thúc với thất bại của Athens, dẫn đến sự suy tàn của nền dân chủ Athena và sự trỗi dậy của Sparta như cường quốc hàng đầu Hy Lạp, đồng thời gây ra những hậu quả kinh tế và chính trị nghiêm trọng khắp khu vực. (BTV)

đặt hàng sang hình thức lấy trọng tâm là các nhà thầu tổng để xuất khẩu công nghệ cao như chất bán dẫn, thiết bị điện tử, xe ô tô. Tuy nhiên quá trình này lại phát sinh ra vấn đề khó khăn. Với quan điểm luôn phải giữ vững khả năng cạnh tranh đứng đầu trong các ngành công nghiệp, Hàn Quốc khó có thể duy trì vị thế đó chỉ bằng phương pháp làm theo những bản hướng dẫn đã soạn thảo trước mà bất cứ ai cũng đều biết đến. Những phương thức của các nhân tài truyền thống được thể hiện bởi sự chăm chỉ, kiên trì, tinh thần trách nhiệm và đam mê, giờ đây đã không còn phát huy hiệu quả như trước.

Giá trị của kiến thức cũng đã thay đổi. Internet ngày càng phát triển, mỗi người đều sở hữu riêng cho mình 1 chiếc điện thoại di động có thể truy cập thông tin bất cứ lúc nào khiến cho việc ghi nhớ đã không còn là nhiệm vụ cần thiết. Trước đây, nếu bạn muốn tìm một quán ăn ngon gần ga Seoul, bạn có thể hỏi những người quen biết rõ về nó và quyết định được địa điểm mình sẽ ghé vào dùng bữa trưa trước chuyển công tác của mình. Tuy nhiên, giờ đây không cần có những người quen như vậy chúng ta cũng hoàn toàn có thể biết được chính xác gần ga Seoul có những quán ngon nào, vị trí nằm ở đâu chỉ bằng một phút tìm kiếm qua điện thoại di động.

Thông qua việc truy cập Internet, người dùng có thể tiếp cận tri thức một cách nhanh chóng, khiến cho những câu trả lời rời rạc theo hình thức ngắn gọn đã không còn quan trọng nữa. Thay vào đó những câu trả lời mang tính diễn giải có chiều sâu ngày càng được coi trọng. Những câu trả lời có sự kết nối tri thức, tìm ra mối quan hệ nhân quả hoặc tương quan để tạo nên một ý nghĩa nhất định chính là câu trả lời có sức cạnh tranh nhất. Ngày nay, ai cũng có thể dễ dàng biết được những thông tin về các món đồ bán chạy nhất, được yêu thích nhất của năm ngoái chỉ thông qua một lần tìm kiếm trên Internet. Nhìn vào những món đồ đó chúng ta có thể nắm bắt được xu hướng tiêu dùng, đưa ra được dự đoán về những món đồ hay dịch vụ nào sẽ lên ngôi trong năm tới, từ đó nâng cao được tính cạnh tranh trên thị trường.

Những câu hỏi có câu trả lời theo hình thức ngắn gọn với mục đích để ghi nhớ chính là những câu hỏi theo phong cách đơn giản. Tuy nhiên, trong thời đại những câu trả lời đơn giản không còn đủ sức cạnh tranh về mặt tri thức thì những câu hỏi có câu trả lời đi vào chiều sâu lại trở nên khác biệt. Chúng ta đang sống trong thời đại mà câu hỏi đặt ra vô cùng quan trọng bởi chính từ câu hỏi đó có thể tìm ra được vô số các câu trả lời khác nhau. Chúng ta cùng xem một ví dụ điển hình về cách thức đặt câu hỏi. Nếu chúng ta đơn thuần đặt ra câu

hỏi “Trong chiến tranh Peloponnisos giữa các thành bang Hy Lạp cổ đại có sự tham chiến của những đất nước nào?” thì tất nhiên câu trả lời sẽ theo hình thức đơn thuần ngắn gọn đó chính là sự tham chiến của “Athens và Sparta”. Nếu như trước thời kỳ IMF thì những kiến thức đó sẽ thể hiện sự khác biệt giữa người biết và không biết. Tuy nhiên sau thời kỳ IMF, đến thời kỳ của các công cụ tìm kiếm thì sự khác biệt đó đã trở thành con số 0. Bởi chỉ cần một thao tác tìm kiếm đơn giản chúng ta có thể biết được kết quả. Chúng ta cần phải thay đổi cách thức đưa ra câu hỏi để nhận được câu trả lời hữu dụng và có tính thuyết phục hơn.

Peloponnisos là cuộc chiến giữa Liên minh Delian, tập trung ở Athens và Liên đoàn Peloponnesian, tập trung ở Sparta, vào thế kỷ thứ 5 trước Công nguyên, cuối cùng Sparta đã chiến thắng.

Chúng ta có thể đặt ra câu hỏi “*Vậy cuộc chiến tranh Peloponnisos có ý nghĩa gì với Hàn Quốc trong bối cảnh thế giới đang bị chi phối bởi hai siêu cường quốc Mỹ - Trung Quốc?*”

Người đưa ra được câu trả lời cho câu hỏi này sẽ được đánh giá là người có hiểu biết sâu rộng. Giống với tình cảnh của các thành bang Hy Lạp yếu thế luôn sống trong cảnh bị ép buộc phải lựa chọn giữa hai hệ thống quyền lực của Athens và Sparta, Hàn Quốc sẽ có thể tìm ra con đường đúng đắn mình nên đi thông qua việc nhận diện được thành bang nào đã có lựa chọn chính xác để tồn tại trong cuộc chiến. Người có thể lựa chọn được con đường đó chính là một người thông minh.

Trong xã hội ngày nay, việc thiết kế câu hỏi là vô cùng quan trọng nhưng khả năng diễn giải để tạo nên một câu trả lời sâu sắc cho câu hỏi đó cũng quan trọng không kém. Bởi vậy năng lực cấu thành câu hỏi và câu trả lời đều vô cùng quan trọng. Tuy nhiên, thời đại hiện tại cũng đang dần tiến vào quá khứ. Chúng ta lại một lần nữa đón nhận sự thay đổi của xã hội.

Thời đại mà chỉ có câu hỏi mới là điều quan trọng

Mặc dù trong cách lập luận của mình, tôi luôn chia thời gian theo khoảng trước và sau thời kì IMF, tuy nhiên trên thực tế mọi sự thay đổi của thời đại đều là do sự phổ cập của Internet và PC. Internet di động chính là kỹ thuật quyết định cho việc củng cố khuynh hướng này. Sẽ không sai nếu chúng ta nói rằng nền tảng của kỹ thuật chính là thời kỳ sau khi Internet xuất hiện. Nhưng nếu nhìn vào đặc trưng thời kỳ ứng dụng kỹ thuật thì ta có thể nhận ra sự khác biệt giữa việc phát triển và sử dụng nó. Kể từ sau thời kỳ IMF, những người tìm kiếm, xử lý thông tin và tạo ra ý nghĩa của những thông tin đó được coi là những nhân tài trong xã hội. Và IMF được coi là một bước chuyển biến có tính chất quyết định dẫn tới việc mở rộng xu hướng thay đổi trong xã hội.

Hiện tại, sự thay đổi đó vẫn đang diễn ra, điển hình là việc xuất hiện virus Corona và sự phát triển của AI. Đương nhiên virus Corona xuất hiện trước khi con người phát triển tình năng ChatGPT của AI, nhưng chúng đều xuất hiện trong cùng một thời kỳ. Bởi vậy, về mặt ứng dụng thì việc phổ cập Internet tương đối giống với mối quan hệ của IMF. Ở một khía cạnh nào đó, trí tuệ nhân tạo AI tương đối giống với sự phổ cập của thiết bị di động.

Thông qua trí tuệ nhân tạo AI, cụ thể hơn đó là tính

năng ChatGPT đang thách thức một cách nghiêm túc về sự tự mãn của con người vì họ tin rằng chỉ có con người mới có thể tạo ra những ý nghĩa sâu sắc cho dòng thông tin. Cũng có quan điểm cho rằng khác với cách nhìn sâu sắc của con người, ChatGPT chỉ cung cấp cho chúng ta những thông tin mới được hình thành bằng cách ghép ghép những mảnh thông tin vốn có từ trước. Tuy nhiên trên thực tế, ngay cả những người có hiểu biết sâu sắc cũng thể hiện những hiểu biết đó giống như quy trình của ChatGPT. Cần thành thật thừa nhận rằng khoa học não bộ của chúng ta chỉ nhận biết được hiện tượng chứ không nắm bắt được nguyên lí của hiện tượng đó.

Một ví dụ điển hình khi quan sát não bộ của con người thông qua chụp MRI⁽⁴⁾, người ta đã phát hiện ra rằng khi suy nghĩ về chính trị và khi suy nghĩ về tôn giáo bộ phận gửi tín hiệu trong não đều giống nhau. Tuy nhiên người ta lại không thể giải thích tại sao lại có hiện tượng như vậy. Có một suy đoán cho rằng chính trị hay tôn giáo đều là những lĩnh vực xuất phát từ đức tin của con người.

Cơ chế hoạt động của ChatGPT và cách thức tư duy

4. Chụp cộng hưởng từ MRI là một trong những phương pháp chẩn đoán hình ảnh cận lâm sàng, mang đến hình ảnh rõ nét và chẩn đoán chính xác tình hình bệnh. (BTV)

của con người là giống hay khác nhau đã trở thành một bài toán cần sự nghiên cứu giải đáp trong tương lai. Tuy nhiên điều quan trọng hơn cả là chúng ta có thể ngay lập tức ứng dụng thành quả của ChatGPT vào trong cuộc sống hiện tại. Bởi vì những câu trả lời có chiều sâu mà ChatGPT đem lại nó vô cùng hữu dụng. Có rất nhiều các sinh viên, nhân viên văn phòng đã ứng dụng tính năng ChatGPT để viết báo cáo. Cũng không thiếu những người vận dụng tính năng này để viết sách hoặc truyện tranh dành cho thiếu nhi. Có những người đã lập nên bản hướng dẫn đầu tư chứng khoán của riêng mình. Và cũng có những người coi ChatGPT như người cố vấn độc quyền của bản thân mình. Gần đây, tôi có gặp một nhân viên tiếp thị, người đó có chia sẻ rằng khi nhìn lại một ngày của bản thân mình, dường như bạn ấy dành nhiều thời gian chia sẻ, nói chuyện với ChatGPT hơn là chia sẻ, nói chuyện cùng con người.

Trong thời đại xuất hiện những công cụ có thể đan xen, kết nối thông tin một cách tự nhiên và thể hiện được hiểu biết sâu sắc trong nguồn thông tin đó thì năng lực đưa ra câu trả lời đã không còn quan trọng. Trước đây, khi tìm kiếm thông tin thì việc đưa ra câu hỏi và câu trả lời đều vô cùng quan trọng. Tuy nhiên trong thời điểm hiện tại câu hỏi mới là điều quan trọng nhất. Chỉ cần bạn có thể đặt ra câu hỏi phù hợp thì chúng ta sẽ không

phải tốn quá nhiều thời gian trong việc đi tìm câu trả lời có chiều sâu.

Bởi vậy, hiểu biết sâu sắc của con người cần được áp dụng vào việc xây dựng câu hỏi chứ không phải dùng để ứng dụng trong việc tạo ra câu trả lời. Cũng có những người sẽ tìm ra được câu trả lời xuất sắc hơn so với ứng dụng ChatGPT nhưng người ta có thể tiêu tốn thời gian gấp 100 lần so với ChatGPT để tìm được câu trả lời đó. Những ai đã từng sử dụng trí tuệ nhân tạo AI đều biết được tốc độ tạo ra câu trả lời cho các câu hỏi mà chúng ta nhận được nhanh chóng đến mức đáng kinh ngạc.

Nguyên tắc của bài kiểm tra

Bây giờ là thời đại của câu hỏi. Không lâu trước đây có một bản tin đã công bố rằng bài thi công chức cấp độ 9 được chuyển từ dạng thức học thuộc lòng sang dạng thức thấu hiểu thông tin⁽⁵⁾. Những bài kiểm tra để lựa chọn nhân tài có khả năng ghi nhớ siêu việt xuất hiện ở thời kỳ mà những người có thể ghi nhớ tốt thông tin được coi trọng, tuy nhiên giờ đây bài thi đó đã chuyển sang hình thức kiểm tra đánh giá xem họ có khả năng thấu hiểu và vận dụng thông tin hay không. Ngoài

5. Cục quản lý nhân sự đã ra thông báo vào ngày 20/11/2023, nên rõ sẽ cải cách cấu trúc câu hỏi trong kỳ thi công chức cấp độ 9 môn tiếng Hàn và tiếng Anh từ việc tập trung vào ghi nhớ kiến thức hiện nay sang tập trung vào năng lực công việc.

những công chức nhà nước cấp 9, những bài kiểm tra sau kỳ thi đại học, những bài phỏng vấn xin việc vào một công ty hay cơ quan cấp cao nào đó đều được tiến hành theo hình thức này. Ví dụ điển hình ta có thể thấy đó chính là bài thi GSAT của tập đoàn Samsung. Bài thi đánh giá được cả kỹ năng tính toán và suy luận của ứng viên. Hay bài kiểm tra PSAT dành cho kỳ thi tuyển chọn nhân viên công chức cấp 5 và cấp 7 bao gồm các kỹ năng về logic ngôn ngữ, phân tích tài liệu và phán đoán tính huống. Bài thi LEET đầu vào của trường luật sẽ yêu cầu ứng viên có khả năng thấu hiểu ngôn ngữ, lí lẽ lập luận. Bài thi đầu vào NCS của các doanh nghiệp nhà nước luôn có nội dung ở rất nhiều các lĩnh vực khác nhau. Tuy nhiên 3 đặc điểm chung có thể vận dụng trong những bài thi này đó chính là **năng lực ngôn ngữ, năng lực tính toán và năng lực giải quyết vấn đề**. Bạn đã từng để ý những điều này chưa? Chúng thực sự giống nhau một cách đáng kinh ngạc.

	Ngôn ngữ	Tính toán	Suy luận
GSAT	-	Năng lực tính toán	Năng lực suy luận
NCS tại các doanh nghiệp nhà nước	Năng lực ngôn ngữ	Năng lực tính toán	Năng lực giải quyết vấn đề
PSAT	Logic ngôn ngữ	Phân tích tài liệu	Phán đoán tính hướng
LEET vào trường luật	Thông hiểu ngôn ngữ	-	Lí lẽ lập luận

Nếu nhìn bao quát hơn, những bài thi này bao gồm những nội dung liên quan đến *năng lực ngôn ngữ*, *năng lực tính toán* và *khả năng lập luận* hoặc *năng lực giải quyết vấn đề*. Ngôn ngữ chính là một bài kiểm tra nắm bắt thông tin nhanh chóng dưới dạng chữ viết. Đây là bài thi được đưa ra nhằm mục đích kiểm tra xem trong thời gian ngắn ứng viên có thực sự hiểu về vấn đề được đưa ra dưới dạng văn giải thích hoặc nghị luận hay không. Bạn có thể coi nó như một dạng bài kiểm tra phi văn học được thực hiện trong kỳ thi tuyển sinh đại học.

Năng lực tính toán chính là bài thi kiểm tra xem ứng

viên có hiểu những thông tin được cung cấp trong bảng biểu hay biểu đồ hay không. Nói cách khác đây là bài kiểm tra đánh giá năng lực phân tích, phán đoán các dữ liệu số một cách nhanh chóng. Đối với những người ghét toán học thì đây là một bài kiểm tra vô cùng đáng ghét. Tuy nhiên thực ra nó không phải là toán học bởi vì phép toán khó nhất trong toán học chính là phép chia. Trong bài thi này ta chỉ cần xem nó như một bài đánh giá năng lực phán đoán, phân tích nhanh chóng các tài liệu số mà chúng ta đã gặp rất nhiều lần trong đời sống.

Năng lực suy luận hay nói cách khác là năng lực giải quyết vấn đề chính là năng lực vận dụng thông tin mà chúng ta đã thấu hiểu. Sự suy luận chính là việc người nói kết hợp các mảnh thông tin để tạo nên một thông tin mới. Hay nói cách khác đây là năng lực kết hợp tri thức với tri thức để tạo nên một nền tảng tri thức sâu sắc. Khi vận dụng năng lực này trong việc giải quyết vấn đề chúng ta sẽ biết cách thu thập các thông tin liên quan đến vấn đề đó và đưa ra thông tin mới được coi là biện pháp giải quyết vấn đề đó.

Nhìn lại những bài thi này chúng ta có thể nhận ra tiêu chuẩn cơ bản để lựa chọn nhân tài cho xã hội là gì. Người có năng lực phân tích và thấu hiểu một cách nhanh chóng những thông tin dưới dạng chữ, số hay

biểu đồ, bảng biểu và vận dụng chúng một cách linh hoạt để tạo ra kiến thức hiểu biết sâu rộng sẽ được coi là nhân tài. Bởi vậy họ chính là những người tạo ra những câu trả lời tri thức có chiều sâu.

Tuy nhiên, sau đại dịch Corona, không chỉ chúng ta mà toàn bộ nhân loại đang bước vào một thời kỳ mới. Đây là thời kỳ mà con người có thể vận dụng trí tuệ nhân tạo AI - một công cụ có thể giúp con người tạo ra những hiểu biết sâu sắc thông qua việc kết nối các tri thức để tìm ra câu trả lời mà con người mong muốn. Chỉ cần đặt ra câu hỏi, AI sẽ giúp chúng ta tìm ra đáp án trong thời gian nhanh nhất.

Những hiểu biết sâu sắc của con người được cô đọng lại trong câu hỏi

Dù nói như vậy nhưng không có nghĩa giá trị thấu hiểu sâu sắc của con người đã không còn hữu dụng. Bởi sự hiểu biết đó có thể thể hiện trong câu hỏi mà người đó đưa ra. Bởi vậy nội dung câu hỏi được đặt ra luôn ngắn gọn, xúc tích, cô đọng và chứa đựng những yếu tố trọng tâm nhất. Chúng ta đều hiểu rằng việc chọn ra yếu tố trọng tâm trong vô vàn các hiểu biết sâu rộng và cô đọng lại nó là một điều không hề dễ dàng. Cách thức tạo ra câu hỏi như thế nào, thời gian hỏi như thế nào là thích hợp sẽ trở thành yếu tố cạnh tranh của con người.

Giờ đây, con người chúng ta đang thực sự bước vào một thử thách lớn.

Một câu hỏi được cho là phù hợp cần có sự mạch lạc và dẫn dắt vào trọng tâm vấn đề. Nếu áp dụng năng lực đặt câu hỏi này cho bản thân hoặc trong cuộc hội thoại với người khác thì khả năng kết nối để tạo ra những câu trả lời sâu sắc sẽ cao hơn.

Sống trong thời đại của câu hỏi, nếu nói một cách cực đoan đây là thời đại mà chỉ những câu hỏi sâu sắc mới được coi trọng, thì việc tạo ra câu hỏi có tính cạnh tranh là một điều không hề dễ dàng. Đối với những người được nhận nền giáo dục trong thời đại đòi hỏi phải tìm ra câu trả lời theo hình thức ngắn gọn, hay câu trả lời đòi hỏi sự lí luận sâu sắc thì việc đột ngột chuyển biến thành người đặt ra câu hỏi sẽ khiến họ không ngừng phải suy nghĩ và vận dụng những phép hỏi tu từ như “tại sao?”, “như thế nào?”.

Trong thời đại hiện nay, việc đặt ra câu hỏi vô cùng quan trọng, nhưng không có nghĩa những hiểu biết sâu sắc không còn quan trọng nữa. Nếu chỉ ghi nhớ thông tin và liệt kê ra mà không có những hiểu biết sâu sắc để tạo ra ý nghĩa cho các thông tin đó thì con người không thể đưa ra được câu hỏi hay cho ChatGPT. Việc cô đọng, gói gọn những hiểu biết sâu sắc trong một câu hỏi là

điều không hề dễ dàng.

Bởi vậy, từ bây giờ chúng ta cần phải học cách đặt câu hỏi, rèn luyện, thực hành và phát triển kỹ năng đó. Không chỉ đặt câu hỏi cho AI, bản thân mỗi người cũng cần phải đặt câu hỏi cho chính mình để phát triển bản thân, đặt câu hỏi thích hợp cho đối phương để hình thành nên các mối quan hệ trong xã hội. Hơn thế nữa, chúng ta cần đưa ra cho AI những câu hỏi phù hợp để tìm kiếm được câu trả lời có ý nghĩa.

Thời đại mà con người bị cướp đi đặc quyền suy nghĩ

Đây là thời kỳ mà sức mạnh suy nghĩ của con người đang dần bị yếu đi hay nói cách khác đây là thời kỳ đặc quyền được suy nghĩ của con người đang dần bị tước bỏ. Các công ty công nghệ lớn đang đổ dồn vào não bộ của con người những thông tin, tri thức với dung lượng vượt qua cả mức độ định lượng mà chúng ta có trước khi cho chúng ta tư duy, sắp xếp lại những suy nghĩ trong đầu. Trước khi kịp suy nghĩ về giá trị hay những điều mình yêu và ghét, chúng ta đã bị cuốn vào vòng ma thuật của các thuật toán và hàng ngày phải tiếp cận các thông tin được cho là sở thích của bản thân nhưng thực chất những thông tin đó đều do tác động từ bên ngoài. Tuy nhiên, những điều đó lại hoàn toàn phù hợp với thị hiếu của chúng ta và liệu rằng trong tương lai chúng

ta có muốn tiếp tục bắt gặp những thông tin tương tự như vậy hay không thì chúng ta hoàn toàn không có cơ hội để can thiệp vào điều đó. Tốc độ truyền tải thông tin nhanh hơn rất nhiều so với tốc độ suy nghĩ của con người.

Mỗi con người đều cần có thời gian để sắp xếp lại những suy nghĩ, nắm bắt được thị hiếu và xác định rõ được giá trị của bản thân mình. Tuy nhiên, vào một thời điểm nào đó, việc suy nghĩ chủ động lại trở thành một điều gì đó khá xa lạ với chúng ta. Việc chuyển hướng câu hỏi sang bản thân mình chính là một phương pháp suy nghĩ hiệu quả. Thông qua các câu hỏi dành cho bản thân bạn sẽ nắm bắt được ý nghĩa của thông tin, xác định được loại hình kiến thức và khám phá những hiểu biết sâu sắc có liên quan.

Tìm ra câu trả lời phù hợp với bản thân chứ không phải là câu trả lời đúng nhất

Tất cả những điều đó không chỉ vì sự cạnh tranh mà còn vì chính cuộc sống của bản thân chúng ta. Trong thời đại chỉ coi trọng đáp án chính xác, nếu chúng ta đi lệch khỏi đáp án đó sẽ bị xã hội lên án và phê phán. Bởi vậy không phải ngẫu nhiên mà có câu tục ngữ “Chữ tài đi với chữ tai một vần” (người nổi bật, khác biệt dễ bị người khác ghét). Tuy nhiên, trong thế giới mà luôn coi

trọng câu hỏi thì mọi câu trả lời theo nhiều hướng đa dạng khác nhau đều được công nhận. Điều này là do chúng ta đã đưa ra rất nhiều giả định có thể trở thành câu trả lời cho câu hỏi. Vì vậy việc chúng ta nghĩ khác với những người khác, sống khác với những người khác không phải là điều ngốc nghếch hay đáng xấu hổ. Bởi thế gian này không có gì được gọi là đáp án chính xác cả.

Trong tác phẩm “Harry Potter” có xuất hiện phân cảnh phải đối mặt và chiến đấu với con quái vật mang tên Boggart (Ông Kẹ). Nhân vật này sẽ xuất hiện dưới hình dáng vô cùng đáng sợ làm tăng thêm tính kinh dị cho tác phẩm. Tuy nhiên sự biến hóa của Ông Kẹ lại vô cùng đa hình đa dạng. Đối với Neville, Ông Kẹ xuất hiện dưới hình dạng giáo sư Snape, đối với Người sói, nó sẽ hiện ra dưới dạng mặt trăng tròn. Đối với Ron - một trong số những nhân vật chính của tác phẩm, nỗi sợ hãi lớn nhất của anh ta chính là những chú nhện. Và với Newt Scamander – nhân vật chính trong tác phẩm “Sinh vật huyền bí và nơi tìm ra chúng” (phần tiền truyện của Harry Potter), thì nỗi ám ảnh nhất trong cuộc đời anh ta chính là bị nhốt trong văn phòng để làm việc. Liệu có căn cứ nào nói rằng làm việc ở văn phòng không phải là đáp án lí giải cho sự sợ hãi trong công việc?

Khi đưa con đầu của tôi học ở trường mẫu giáo. Nhà

trường đã giao cho con bài tập với chủ đề là hãy vẽ một con ma. Khi đó cả gia đình tôi đều phải suy ngẫm xem nên vẽ con ma đó theo phong cách Mỹ hay theo phong cách Hàn Quốc. Cuối cùng chúng tôi đã vẽ một con ma vô cùng dễ thương giống như Casper⁽⁶⁾. Sau đó, qua lời kể của con tôi đã biết được những bức tranh ma của các bạn khác trong lớp con có vô vàn các hình dáng khác nhau. Thậm chí có cả những bạn nhỏ chỉ vẽ một hình tròn và sơn lên đó màu đen kịt. Khi đó, cô giáo cũng chỉ biết thốt lên rằng “hóa ra đây là con ma trong tưởng tượng của con à!” để thể hiện sự đồng cảm. Và người bạn nhỏ ấy cũng đã giải thích rằng đây chính là con ma trốn dưới gầm giường của bạn (có khả năng đưa trẻ quên bài tập và khi đến trường đã vội vàng vẽ một bức tranh để nộp). Có thể đây là sự ứng biến nhanh nhạy của đứa trẻ, nhưng trên phương diện cá nhân tôi cảm nhận đó là một việc vô cùng ấn tượng.

Vì vậy chúng ta không có câu trả lời chính xác cho câu hỏi “*ma là gì?*”. Nếu như có đáp án chính xác thì chúng ta sẽ không có cơ hội bắt gặp những câu trả lời đa dạng đến vậy. Chính từ trong bối cảnh đó, những câu trả lời đa hình đa dạng sẽ được hình thành, sự sáng tạo

6. Chú ma Casper là sản phẩm của nền điện ảnh Mỹ, ra đời từ cuối những năm 1930 của thế kỷ trước. Trái ngược với những hồn ma khác, Casper rất vui vẻ, hồn nhiên và tốt bụng, không hề muốn hù dọa mà ngược lại rất muốn kết bạn và bảo vệ trẻ em.

cũng ngày càng phát triển, từ đó chúng ta sẽ biết thấu hiểu và bao dung đối với sự đa dạng đó. Nếu thực sự có câu trả lời chính xác, thì tôi có thể đồng cảm và an ủi nếu như người bạn đó không biết nhưng tôi không thể chấp nhận nếu bạn ấy đưa ra một câu trả lời sai lệch. Tuy nhiên, điều tôi muốn nói ở đây đó là nếu không có đáp án chính xác thì chúng ta có thể chấp nhận câu trả lời của bất kì ai. Bởi đối với họ, câu trả lời đó chính là câu trả lời đúng và phù hợp nhất.

Sống trong thời đại mà câu hỏi vô cùng quan trọng nên bản thân chúng ta cũng học được cách chấp nhận việc một câu hỏi sẽ có vô số các câu trả lời. Thời đại có sự tồn tại của đáp án chính xác chính là thời đại mà con người chúng ta biết rõ bản thân mình nên làm gì. Tuy nhiên, trong xã hội ngày nay không còn tồn tại cái gọi là câu trả lời chính xác thì chúng ta có thể làm bất cứ điều gì chúng ta muốn. Thời đại tồn tại câu trả lời chính xác đang dần trở thành thời đại dễ sống hơn đối với những người vốn quen với việc đi theo con đường được định sẵn.

Tuy nhiên trong thời đại mà không có đáp án nào định sẵn, con người ta sẽ cảm thấy bất an khi làm bất cứ một việc nào đó. Nhưng suy đi tính lại, sự lo lắng này khá là lỗi thời bởi nó xuất phát từ việc chúng ta lo sợ câu trả

lời của bản thân không phải là đáp án chính xác trong bối cảnh có quá nhiều các câu trả lời khác nhau. Thay vì cố gắng ngay lập tức tìm ra câu trả lời, chúng ta nên đặt câu hỏi liên tục rồi từ từ từng bước tạo ra câu trả lời phù hợp với cuộc sống của mình. Đó chẳng phải là hình ảnh chúng ta cần hướng tới trong thời đại của những câu hỏi hay sao. Hãy buông bỏ mọi sự lo âu. Tôi hi vọng rằng cuốn sách này sẽ giúp ích một phần nào đó trong cuộc sống của bạn.

CHƯƠNG 1

NHỮNG ĐIỀU NGƯỜI THÔNG MINH SUY NGHĨ TRƯỚC KHI ĐẶT CÂU HỎI

